

Forsa



Forsaån

Forsaområdet har en storslagen natur med en mängd ovanliga växtarter. Det beror bl.a. på den kalkhaltiga berggrunden. Ph-värdet i Locknesjöns och Forsaåns vatten ligger t.ex. mellan 8,28 samt 8,5 beroende på mätpunkt.

Bl.a. finns ett naturligt almbestånd med inslag av klibbal i en bäckravin i området. Detta bestånd har blivit kvar sedan värmeperioden (stenåldern) just därför att ravinens klimat är gynnsamt.

I hela området finns det gott om stamenar där den högsta uppmätta var 10,5 m. Det finns även rikligt med olika orkidéarter i området.

Forsagården

Forsa gård var på medeltiden en stormannagård. Enligt sägnen skulle Forsagårdens förste stormansgårdsägare, Faste, mutat in ägorna på så sätt att han klev upp på det högsta närbelägna bergknallen och skrek så högt han kunde. Så långt som ljudet gick fram blev Forsa gårds ägor, som mest drygt 1500 ha. I området finns hällmålningar, stenåldersplatser och järnåldersgravar.

Forsaån

Locknesjöns utlopp till Bodsjön.

Bra harrfiske

Sommartid mycket populärt badställe. Vid Forsaån finns fyra olika lokaler med hällmålningar som upptäcktes 1992. Samtliga är målade på lodräta bergväggar i närheten av vattnet. Den största lokalen innehåller tio målade figurer av vilka fyra kan tolkas som älgar. En av älgarna är en naturalistiskt målad tjur med rester av hornkrona. På en annan yta finns en älg samt en stiliserad sicksackformad figur. De övriga målningarna består av mer otydbara färgfläckar.

Forsaleden

7 km mycket välbesökt vandringsled.

Leden går antingen från Forsa gård – Forsaån – längs Bodsjön – Herrevadsströmmen till Åkerviken eller i motsatt riktning.

Längs leden finns hällmålningar, stenåldersboplatser och järnåldersgravar.

Finns även ett almbestånd. Gott om stamenar.



Hällmålning

Herrevadsströmmen

Åkerviken som är Bodsjöns utlopp till Revsundssjön.
Bra fiske efter öring , harr, finns även annan fisk.
Enkel uthyrningsstuga i övre delen
Start eller slutmål för vandring efter leden.

FORSA

"Redan som liten hörde jag talas om den stora gård vid namn Forsagården som var så vackert belägen vid Bodsjöns västra spets.

Flera år senare (1989) var jag i Forsa med ett planteringslag för att plantera igen ett hygge som blivit upptaget i direkt anslutning till gården. Jag tog tillfället i akt och gick ut på de stora inägorna för att få se lämningarna efter den stora gården som skulle ligga där. Till min förskräckelse får jag se att de frodiga åkrarna var markberedda och igenplanterade med gran och till min stora förvåning ser jag inte en skymt av någon byggnad.

Efter att ha gått en lång stund finner jag till slut grunder efter ett antal hus och min slutsats var att här har inte en människa bott på de närmaste hundra åren. Vid ladugårdsgrunden stöter jag på en brunn och tittar ner i denna, där syns en elledning som löper längs brunnsväggen.

I och med detta slås min tidigare teori om minst hundra år gamla ruiner över ända och jag förvandlades till ett levande frågetecken.

Jag återvände till planteringslaget med en klar målsättning om att detta måste utredas vidare.

Efter att ha intervjuat ett antal minnesgodas personer fick jag svar på en del av mina frågor. Samtidigt växte min nyfikenhet på gården och dess omgivning.

Förutom de gamla gårdslämningarna finns det dessutom två järnåldersgravar och fem stycken hållmålingar från samma tidsperiod (omkr. år 0) inom området. Man har också hittat ett antal stenåldersboplatser samt några kilometer därifrån ett fångstgropsystem som man lyckats datera till 3175 f Kr.

Man kan lätt konstatera att området varit befolkat under en mycket lång tid.

År 1996 besökte jag gården i sällskap med en arkeolog från länsmuséet i Östersund (Jans Heinerud). Jans blev mycket betagen av området speciellt av den terrass som bildats med anledning av många års odling. När arkeologer talar om en kraftig terrassbildning är det fråga om ca 50 cm, här är den drygt två meter vilket tyder på mycket lång tids brukande av jorden.

Efter en hel del intervjuer med människor med anknytning till området bestämde jag mig för att skriva ner det jag hört. Jag beslutade mig dessutom för att söka i alla tillgängliga arkiv för att få alla muntliga berättelser bekräftade så att man skulle kunna skilja på fakta och sägner samt få mer exakta data.

Forsa var en stor gård redan under medeltiden och benämns i gamla skrifter som "Forssa stormannagård".

Gården var mycket strategiskt placerad vid Forsån som knyter ihop sjösystemen Revsundssjön-Bodsjön med Locknesjön-Storsjön. Även två andra viktiga transportvägar knöts ihop i Forsa, det var vägen från Sundsvall och Sollefteå.

Det finns få uppgifter om gården från 1500-talet och tidigare men en del episoder finns nedtecknade. Den första är historien om Bodda (Bodil från Aurlien) som på 1000-talet förde med sig kristendomen till Bodsjö och där byggde den nuvarande kommunens första

kapell (Boddas bönhus) som för övrigt än idag är i gott skick och kan ses vid Bodsjö nuvarande kyrka. Bodsjö socken är också döpt efter Bodda.

Historien, som fritt berättas av Einar Hagnestad i bodsjöboken 1982, förtäljer att Boddas man Toralf som själv stannade i Norge för att sprida kristendomen där, köpte ett stort landområde till sin frilla och deras fem söner av lagmannen för länet, som då satt i Brunflo.

Området gränsade mot Forsagården där gårdsbonden var en mycket bister herre som inte hade mycket till övers för främlingar.

Den första tiden gick åt till att bättra på rågångsmarkeringarna. När man skulle märka ut rågången mot Forsa så märkte man att den gick rakt över en av de järnåldersgravar som finns i området och för att man inte skulle störa "den gamle krigaren" så drog man om denna så att den kom att ligga ett pilhåll från Boddas ägor.

En höstdag var Boddas två yngsta söner Björn och Svein ute och högg öring vid Herrevadsströmmens mellersta del då de mötte bonden i Forsa (Jonte) och hans son bärande fiskeredskap och med fisk i konten. Björn steg fram och frågade med vilken rätt de fiskade i Boddas vatten. Jonte blev mycket arg och påpekade att: "Innan ni norrbaggar kom hit så har vår fiskerätt gällt i alla tre strömmarna och så ska det förbli". Jonte slängde av sig näverkonten och förberedde sig på handgemäng. I fallet gick locket på konten upp varvid en stor öring som fortfarande var vid liv hamnade i vattnet och undkom. Den yngste sonen Svein kunde inte bärga sig vid denna åsyn utan brast ut i skratt. Jonte blev utom sig av ilska och kastade ut Svein i strömmen där han drogs med och kunde först efter en lång stund räddas undan det kalla och starkt strömmande vattnet. Svein levde när han drogs upp men avled några dagar senare i sviterna efter forsfärden.

Vid tinget erkände man tjuvfisket men nekade till all inblandning i Sveins död därmed var de deras ord mot Björns vilket resulterade i en friande dom. Dock fick de böta för tjuvfisket.

Sommaren därpå begav sig Jonte ut på jakt ock återvände aldrig hem. Man hittade hans avbrutna båge bredvid ett surhål vid Andmyren på skuruskogen. Vad som hände honom kan man bara gissa.

Efter denna händelse är det ett tomrum när det gäller uppgifter om gården fram till digerdöden 1350 då enligt uppgift endast två kvinnor överlevde den fruktansvärda sjukdomen och sökte sig därifrån. En sägen säger att den heliga Birgitta färdades genom området på väg till Nidarosdomen i Trondheim vid den här tiden. Eftersom folk på dessa dagar såg digerdöden som ett straff från högre makter så ville man ogärna bosätta sig där sjukdomen härjat. Man ansåg att dessa platser hade en förbannelse över sig.

Det dröjer nu ända till 1566 innan någon vågar bosätta sig i Forsa, det var en man vid namn Faste.

Faste fick som seden då var göra anspråk på ett så stort område som hans röst en däven dag vid sommarsolståndet kunde höras åt alla håll från boplatsen.

Faste var verksam bonde fram till år 1600 då sonen Peder Fastesson tog över.

Peder hade ingen lätt tillvaro, han var ägare till gården under den beryktade Baltzarfejden 1611-1613 då Baltzar Bäck erövrade provinsen åt Sverige som då var dansk. Alla vuxna personer fördes till kyrkvallarna och fick där svära en trohetsed till den svenske kungen (Karl IX). Två år senare tog Danmark tillbaka provinsen och alla som svurit den svenske kungen trohet fick sina gårdar konfiskerade samt ålades att betala ansenliga summor i främst kontanter och brödsäd.

1627 tog Peders son Oluff Pedersen över, han var verksam i 61 år till 1688 då en ny släkt kommer in i forsas historia; Aronsönerna.

Nils Aronsson med hustrun Märet f Larsdotter blev de första som bosatte sig i Forsa (1688), de kom från Tramsta i Lockne socken.

Nils ägde aldrig gården utan det var hans son Aron Nilsson med hustrun Karin f Olsdotter som köpte denna 1699. Aron var gårdsbonde till 1716 då hans son Nils med hustru Karin Göransdotter tog vid. Nils Aronsson dog 1762 sonen Aron hade två år tidigare köpt gården av sina syskon. Aron var gift sedan tio år med Ingeborg Knutsdotter.

Under denna tid (28/5-1770) inleddes avvittringen av Forsa. Man godtog med få undantag de gamla rågångsmarkeringarna och gårdens areal uppmättes till totalt 1478 ha fördelat på; 214 ha vatten, 20 ha inägor, 15 ha myr, 800 ha berg samt 429 ha skog. Man bör här ha i åtanke att berg på den här tiden inte avser dagens bergimpediment utan enbart syftar på brantare terräng.

Mätningarna var förvånansvärt exakta med tanke på dåtidens redskap. Moderna digitala mätningar har visat att fastigheten har en areal av 1459 ha så den gamle lantmätaren Eric Calwagen som utförde avvittringen kunde onekligen sin sak.

Aron och Ingeborg Nilsson var de i mina ögon inledde uppbyggnaden av en riktig storgård. Detta grundar jag på en jämförelse mellan deras och de tidigare gårdsägarnas bouppteckningar vad gäller tillgångar. De skänkte också dyrbara saker till Bodsjö kyrka bl a en silverkalk samt ett rött sidentyg.

Aron och Ingeborg fick fem barn, dessa var; Nils, Knut, Aron, Jöns och Karin.

1784 säljs gården som traditionen bjuder till sonen Nils med makan Cattarina f Olofsdotter. Dessa fortsätter som sina föregångare med att utöka odlingsarealen samt att bygga de hus som verksamheten krävde.

Makarna Nils Aronsson fick fyra barn; Aron, Olof, Pehr och Magdalena.

Nästa son att ta över var Aron Nilsson med hustrun Brita Pehrsson, detta ägde rum 1824.

Gården har aldrig varit så stor som under Aron Nilssons ägo. Forsagården består nu av ca 40 ha åker och äng (myrslätter ej medräknade) samt 28 st hus. Förutom bostadshus, ladugård samt lador så har man också en modern kvarn, sågverk, snickarverkstad, smedja samt mejeri, gården var med andra ord självförsörjande inom det mesta.

Förutom att två mycket stora byggnader uppförts (mangårdsbyggnad samt födorådsbyggnad) så inhandlades också två andra gårdar:

Flatnor nr 1 som då omfattade merparten av flatnors hela skifteslag inköptes 1832 av Jonas Olofsson. Gården Långänge i Lockne socken köptes inte långt efter.

Två torp med dagsverksåtagande har också uppförts. Det ena bebos av Pehr och Brita Larsson med tre barn (Lars-Petter, Olof och Ingeborg). Det andra torpet beboddes av Adolf och Kjerstin Mattsson med barnen Anna-Brita och Hedda.

Aron Nilsson var en hård man i affärer och lyckades på kort tid bli bygdens bank. I bouppteckningen efter hustrun Brita Pehrsson 1852 finns noterat utstående fordringar på en summa av 15 031 kr. Vid den här tiden kunde man köpa en normal gård för 4000 kr. I samma bouppteckning finns 184 djur upptagna (73 i Forsa, 64 i Långänge samt 47 i Flatnor).

Någon gång under 1800-talets första hälft var tre finländare anställda vid kvarnen, de var flitiga och producerade stora mängder mjöl. En höstdag var de spårlöst försvunna. Man letade och frågade människor om man sett till dem, men de var som uppslukade av jorden. Vintern kom och man fick fullt upp med vad den förde med sig. Så kom våren och som de flesta barn vid den tiden så ville ju även forsabarnen leka vid vattnet. Ett av barnen tyckte sig se en konstig tuva vid kvarnhjulet så han gick dit för att utforska denna. Han fick då se en makaber syn, det var nämligen en av de finländska mjölnarna vilken hade ett långt rött hår som låg där. Troligtvis hade mjölnarna blivit ovänner med

varandra varpå mannen som nu hittats blivit ihjältagen av de två övriga och sänkts i vattnet. De ev. mördarna flydde troligtvis hem till Finland.

I och med hustruns bortgång fördelade Aron sina tillgångar till sina fem barn (Katarina, Nils, Petter, Magnus och Margareta).

Nils fick Forsa enl. tradition, Magnus fick Flatnor och Petter fick Långänge. Flickorna kompengserades troligen med likvida medel.

Aron Nilsson gifte om sig med Brita Strindberg, sondotter till kommunistern Henrik Strindberg vilken var farfarsfar till August Strindberg.

Magnus trivdes aldrig i Flatnor, han ville till varje pris tillbaka till den gård i vilken han var född. Hans bror Nils som dessutom var mycket sjuklig gick 1857 med på ett byte av gårdar (Nils dog för övrigt 1865 vid 41 års ålder).

Magnus kom alltså tillbaka till Forsa med sin fru Kajsa f Granbom, de fick åtta barn (Aron, Pehr, Anders, Brita, Carl, Axel, Hans och Jöns). Trots detta blev Magnus den siste Arons-sonen på gården.

Magnus blev med tiden svårt alkoholiserad och försatte sig i stor skuld. Han sålde kvarnen 1860 till bonden Adolf Mattsson i Höviken som för övrigt var torpare i Forsa tidigare. Pengarna han fick för kvarnen räckte inte länge, missbruket krävde mer kontanter.

Den som lånade ut mest pengar till Magnus var hans kusin Per Svensson i Sund (som också var gift med Magnus syster Katarina vars mor Ingeborg var Aron Nilssons syster). För att försöka rädda det som räddas kunde köpte Per Svensson gården 1880 för 12000 kronor. Per hade även ett känslomässigt engagemang till gården eftersom både hans mor och hustru var födda där.

Per Svenssons dotter och måg Olof-Axel och Ingeborg Katarina Didriksson fick som bröllopsgåva välja mellan Forsagården eller tiotusen kronor, de tog pengarna. Trots stora avverkningar lyckades inte Per Svensson pga de stora skulderna, missväxt, omfattande skogsbränder och den generösa gåvan till dottern och mågen behålla gården utan han sålde den 1892 till Skönviks AB för just 10000 kronor.

Sedan bolaget tagit över sköttes jordbruket av arrendatorer. Vissa födorådsplikter följde med följde med köpet så att bl a Magnus fick bo kvar på gården.

Paret Didriksson med tre barn blev de första arrendatorerna i Forsa. De hade innan bott i Östersund en kort tid och gjort av med alla sina tillgångar. 1895 inleddes en restaurering av ladugården, man bröt sten till grunden i Gråberget mitt emot gården och transporterade sedan stenarna över isen till bygget, det var vid den tiden den fruktansvärda olyckan inträffade: Den 25 Nov 1895 gick hustrun Ingeborg Katarina för att möta sina två söner som var på väg hem från skolan. Alla tre gick genom isen i nära anslutning till den isväg där man fraktat sten dagen innan, vilket ansågs mycket svårt att förklara. Ett minnesmärke restes upp vid stranden där det hände.

Mågen Olof-Axel och dottern bodde dock kvar på gården, han gifte senare om sig med en kvinna vid namn Gertrud.

Många oförklarliga drunkningar har skett i forsaviken i trakten mellan Drakhällan och Skarphällan under 1800-talet. Förutom den nyss nämnda har fem personer drunknat. Helena Rindberg (årtal saknas). Lars Åslund, Marget Olofsdotter samt en flicka från Hunge (7 Apr 1841). Hovrättsnotarie Tjernfelt (1861).

Magnus Aronsson blev med tiden så åderfölkalkad att han när resten av gårdsfolket var på högmässa tände eld i vedlådan i stället för i spisen med följd att både mangårdsbyggnaden och födorådsbyggnaden brann ner till grunden 1908. Skogsbolaget

uppförde ett nytt mindre hus samt en bryggstuga. Magnus fick bo sina fem sista år i bryggstugan och bolaget anställde en kvinna att vårda honom.

Den 18 maj 1923 kom Sven- Olov Karlsson och hustrun Anna-Märta till Forsa. Olof-Axel hade avlidit och hans änka med barn bytte bostad med Sven-Olof (sockenstugan i Bodsjö). Sven-Olof styckade ut 42,8 ha 1937. 1943 uppförde han ett kraftverk på den plats där sågverket stod.

Gården övertogs av sonen Sigfrid Svensson 1952. Sigfrid var bonde till 1959 då han sålde tillbaka gården till SCA.

Sigfrids fosterbror Nils Svensson med hustru var också bosatta på gården med flyttade därifrån 1956. Husen såldes genom anbudsförfarande 1974 och forslades bort. De hus som inte gick att sälja tändes på, så nu är den forna storgården som hyst ett så stort antal människor under en så lång tid ett minne blott."

Den här historien är ett exempel på hur lång tid det tar att bygga upp en storgård men hur fort den kan raseras.

Nerskrivit av Peter Lundgren